

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO NARAVE

PROGRAM
RAZVOJA
PODEŽELJA

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

OHRANJANJE NARAVE V POVEZAVI Z UKREPOM KOPOP

mag. Mateja ŽVIKART
Ljubljana, 27.3.2019

Fotografije: arhiv ZRSVN

VSEBINA PREDSTAVITVE

- 1. Struktura skupne evropske politike**
- 2. Zakonodajni okvir (naravovarstvo, kmetijstvo)**
- 3. Pomen biotske raznovrstnosti in stanje narave v Evropi in pri nas**
- 4. Vsebine varstva narave v Programu razvoja podeželja 2014-2020**
- 5. Podrobnejša predstavitev KOPOP operacij, vezanih na ohranjanje ekstenzivnih travnikov in ohranjanje kmetijske kulturne krajine**

ZRSVN

STRUKTURA SKUPNE EVROPSKE POLITIKE

1. Regionalna in kohezijska politika
2. **Skupna kmetijska politika**
3. Skupna ribiška politika
4. **Okoljska (naravovarstvena) politika**
5. Varstvo potrošnikov in javno zdravje
6. Politika na področju prometa in turizma
7. Energetska politika
8. Vseevropska omrežja v sektorjih prometa, energetike in telekomunikacij
9. Industrijska in raziskovalna politika
10. Socialna politika in politika zaposlovanja
11. Davčna politika
12. Območje svobode, varnosti in pravice
13. Kultura, izobraževanje in šport

SKLADNOST POLITIK

iskanje sinergij med politikami za uresničevanje skupnih ciljev

ZRSVN

ZAKONODAJNI OKVIR VARSTVA NARAVE

- **Direktiva o pticah** (*Council Directive 79/4,9/EEC*) – Natura 2000 (ptice)
- **Direktiva o habitatih** (*Council Directive 92/43/EEC*) – Natura 2000 (vrste in habitati)
- **Konvencija o biološki raznovrstnosti** (*CBD, Rio de Janeiro, 1992*)
- **Konvencija o varstvu selitvenih vrst prostoživečih živali** (*Bonn, 1979*)
- **Konvencija o močvirjih, ki imajo mednarodni pomen** (*Ramsar, 1971*)
- **Konvencija o varstvu prostoživečega rastlinstva in živalstva ter njihovih naravnih življenjskih prostorov** (*Bern, 1979*)
- **Nacionalni zakoni in podzakonski akti** (*Zakon o ohranjanju narave, Uredbe...*)

ZRSVN

NATURA 2000

DIREKTIVA O HABITATIH
(92/43/EGS)

DIREKTIVA O PTICAH
79/409/EGS

'Measures taken pursuant to this Directive shall be designed to maintain or restore, at favourable conservation status, natural habitats and species of wild fauna and flora of Community interest.'

2. člen Habitatne Direktive (92/43/EEC)

Member States shall take the requisite measures to maintain the population of the species referred to in Article 1 at a level which corresponds in particular to ecological, scientific and cultural requirements, while taking account of economic and recreational requirements, or to adapt the population of these species to that level.

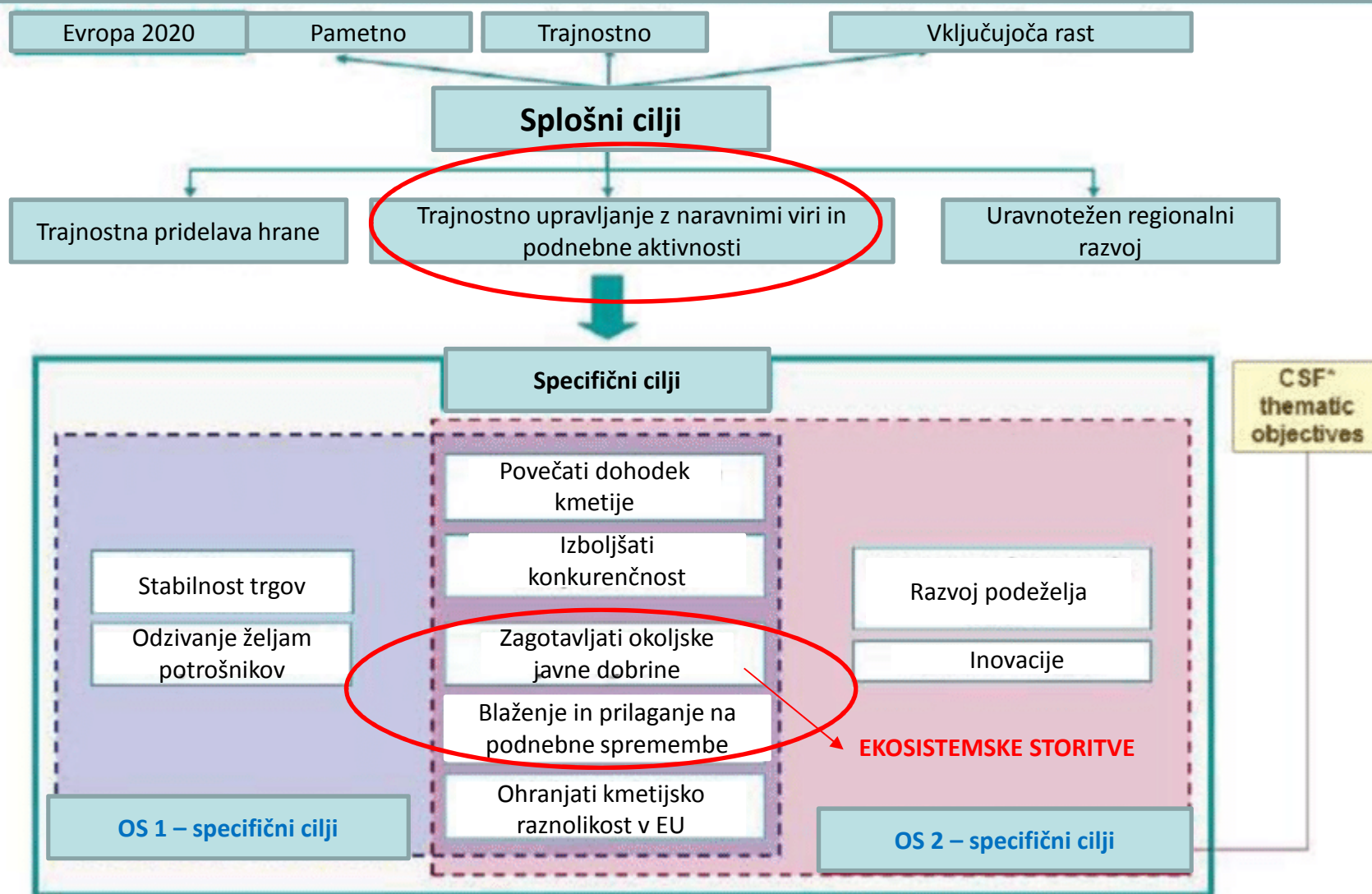
2. člen Direktive o pticah (09/147/EEC)

- **Ohranjanje ugodnega ohranitvenega stanja** kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov.
- Stanje se preverja s poročanjem (periodično na 6 let).

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (UL RS, št. 49/04)

CILJI SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE DO 2020

*CSF: Common Strategic Framework including the EFRD, ESF, CF, EAFRD and EMFF

ZRSVN

ZAKAJ JE BIOTSKA PESTROST TAKO POMEMBNA?

KAJ SO EKOSISTEMSKE STORITVE?

So dobrobiti, ki nam jih daje (ohranjena) narava.

OD OHRANJENE NARAVE IMA KORISTI ČLOVEK!

EKOSISTEMSKE STORITVE

VRSTE EKOSISTEMSKIH STORITEV

Oskrbovalne storitve

- Hrana
- Voda za pitje
- Les kot material
- Genski material
- ...

Uravnalne storitve

- Filtracija odpadkov,
- Blaženje smradu, hrupa
- Uravnavanje erozije
- Varstvo pred poplavami
- ...

Kulturne storitve

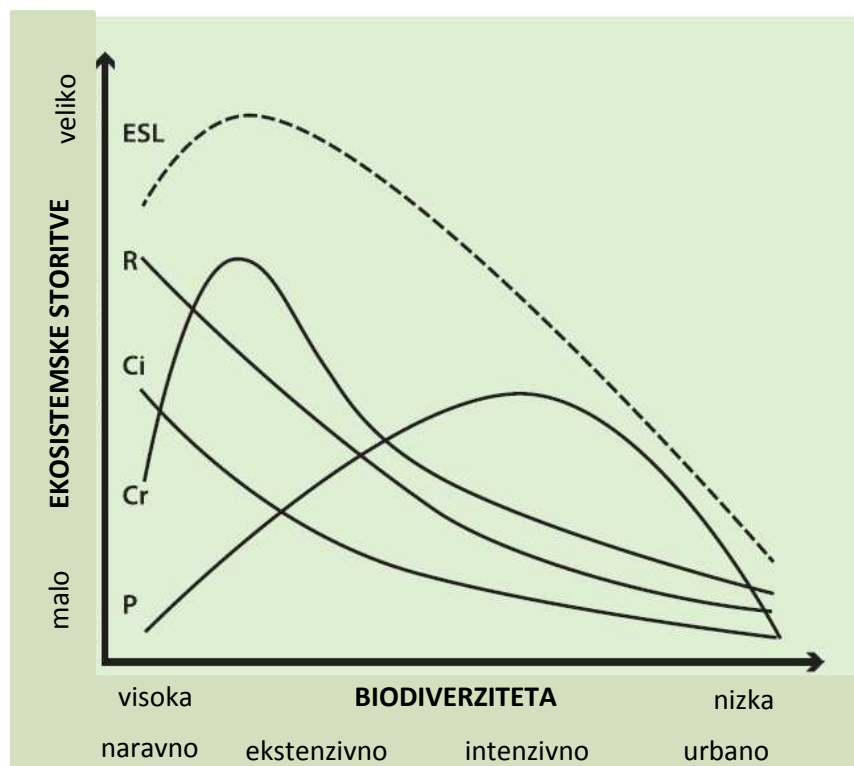
- Oddih, sprostitvev
- Rekreacija
- Znanstvena vrednost
- Izobraževanje
- ...

EKOSISTEMSKE STORITVE (ES)

EKOSISTEMSKE STORITVE IN BIOTSKA PESTROST

P – oskrbovalne ES
 Ci – kulturne, informacijske ES
 Cr – kulturne, rekreacijske ES
 R – uravnalne (regulatorne) ES
 ESL – vse ES

Figure 4. Adapted from Braat & ten Brink (2008). R: sum of regulating services; P: sum of provisioning services; Cr: sum of cultural-recreation value; Ci: sum of cultural-information value (including aspects such as cultural heritage, education, etc.); ESL: sum of all the ecosystem services.

Bistvo je v iskanju ravnovesja!!!

ZRSVN

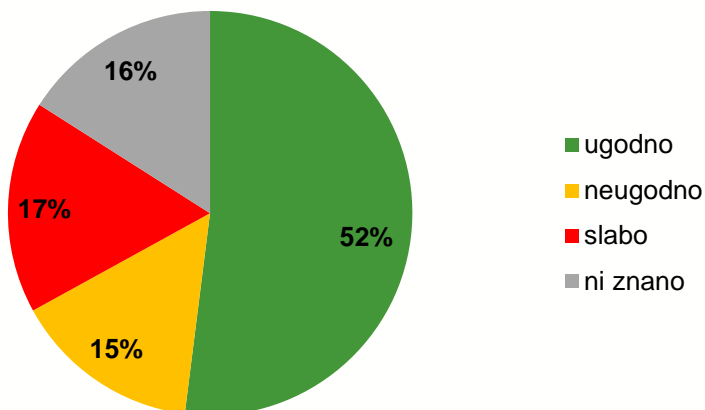
STANJE NARAVE V EVROPI

(Poročilo Evropske Komisije Svetu in Evropskemu Parlamentu za leto 2015)

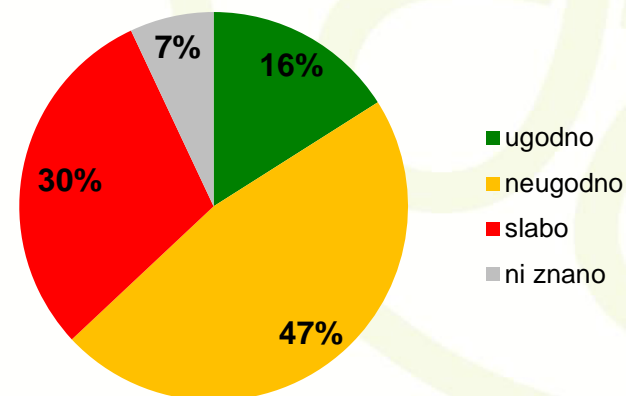
Ocene

FV	- ugodno stanje
U1	- neugodno stanje ((+) se izboljšuje, (=) stabilno, (-) se slabša, (x) trend ni znan)
U2	- slabo stanje ((+) se izboljšuje, (=) stabilno, (-) se slabša, (x) trend ni znan)
XX	- stanje ni znano

PTICE

VRSTE IN HABITATNI TIPI

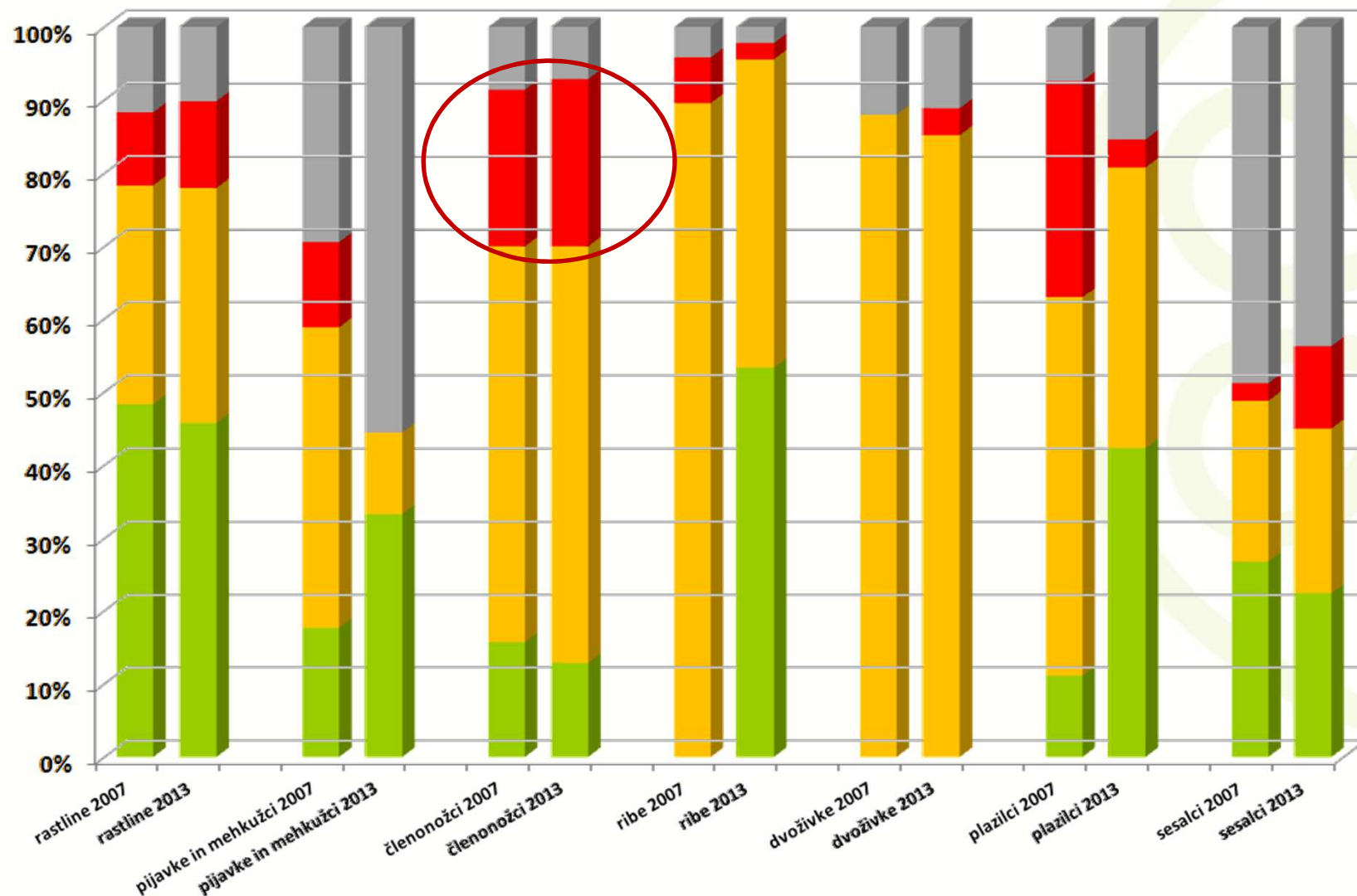

ZRSVN

STANJE NARAVE PRI NAS

VRSTE – PO SKUPINAH

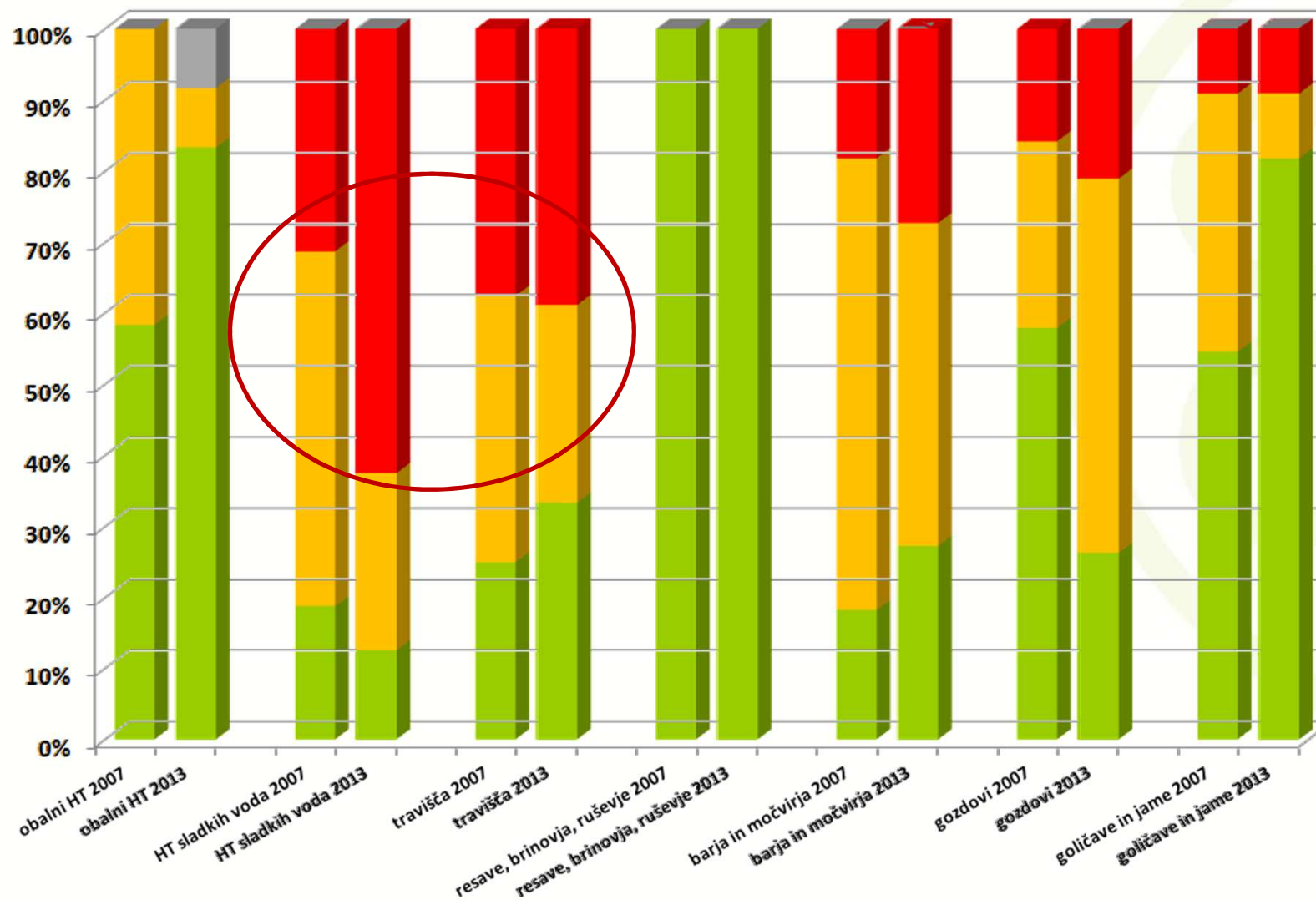

ZRSVN

STANJE NARAVE PRI NAS

HABITATNI TIPI – PO SKUPINAH

ZRSVN

STANJE NARAVE PRI NAS

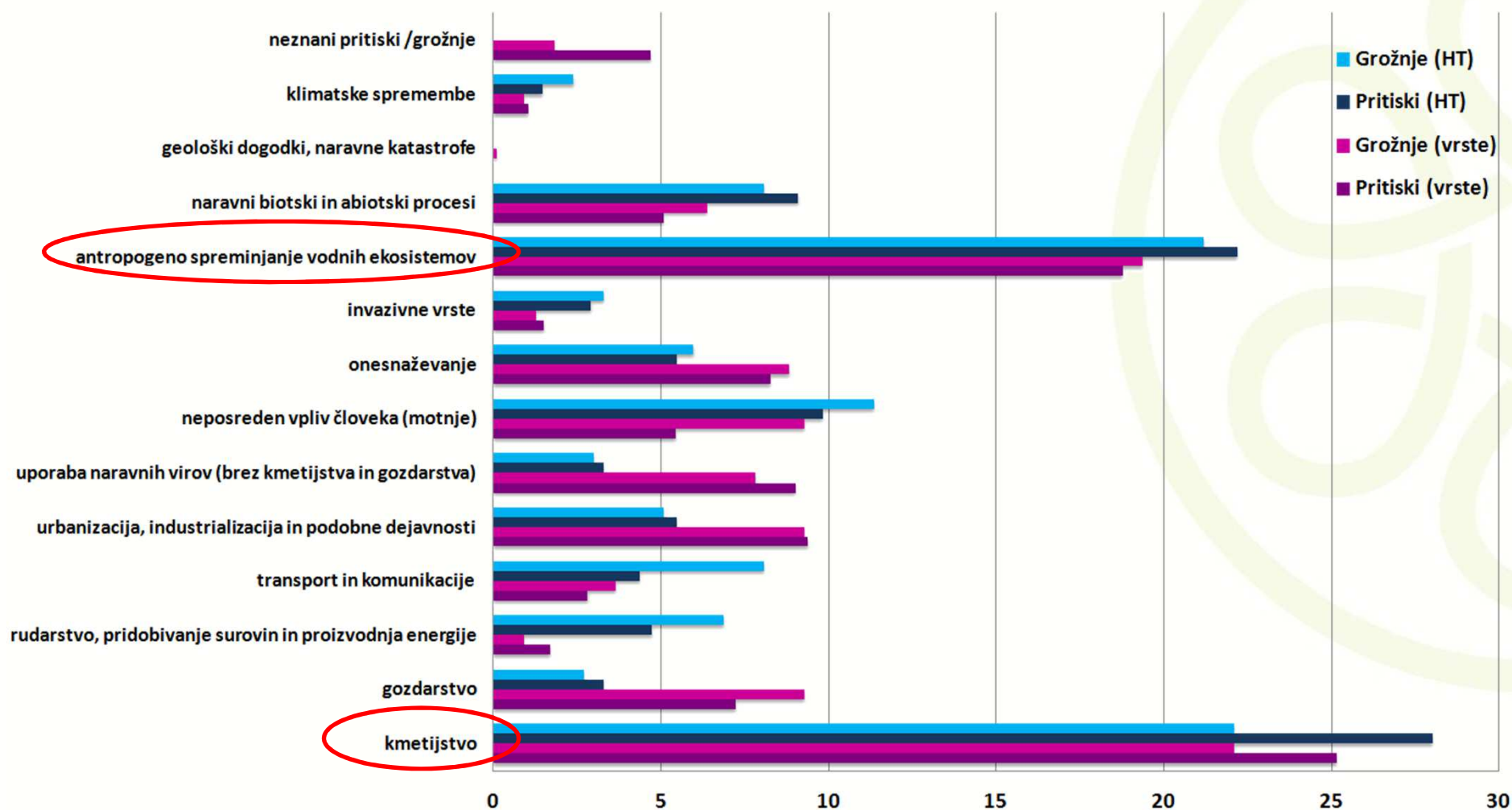
PTICE

Monitoring splošno razširjenih vrst za določitev slovenskega indeksa
ptic kmetijske krajine (SIPKK)

FBI indeks – Farmland Bird Index

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Vse vrste	100	95,2	80,7	82,8	85	80,2	79,3	71,6	75,5	76	78,3	- 21,7%
Generalisti	100	97,4	91,8	98,2	100,4	87,6	92,8	85,3	89,4	93,5	88,9	- 11,1%
Travniške vrste	100	93,9	68,2	70,6	66	63,1	60,4	56,7	58,9	56,7	63,2	- 36,8%

PRITISKI IN GROŽNJE, KI POVZROČAJO IZGINJANJE BIOTSKE PESTROSTI

ZRSVN

VPLIV KMETIJSTVA NA BIODIVERZITETO

Kmetijska dejavnost lahko na biotsko pestrost vpliva na različne načine:

- **Intenzivno monokulturno kmetijstvo**
- **Neustrezna raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev**
- **Uvajanje novih tehnologij**
- **Gojenje novih (modernejših) kulturnih rastlin**
- **“Čiščenje” kmetijske kulturne krajine, da bo primernejša za lažjo in hitrejšo kmetijsko obdelavo**
- **Opuščanje rabe**

KLJUČNI VARSTVENI CILJI V KMETIJSKI KRAJINI

- ✓ Ohranjanje **ekstenzivnih travnikov**
- ✓ Ohranjanje značilnih elementov – **krajinskih prvin v kmetijski krajini** (travniški sadovnjaki, mejice,...)

PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA 2014-2020

PREDNOSTNA PODROČJA UKREPANJA

1. Pospešitev procesa strukturnega prilagajanja v kmetijstvu in s tem ustvarjanje pogojev za povečanje produktivnosti slovenskega kmetijstva.
2. Učinkovitejše tržno organiziranje kmetijstva, krepitev agroživilskih verig ter večja prepoznavnost in kakovost lokalno pridelanih proizvodov.
3. Trajnostno izkoriščanje gozdov in povečanje dodane vrednosti lesa z boljšim tržnim povezovanjem na področju gozdarstva in neindustrijske predelave lesa.
- 4. Spodbujanje kmetijskih praks, ki ugodno vplivajo na ohranjanje naravnih virov in prilagajanje na podnebne spremembe.**
5. Zelena delovna mesta in skladen ter vzdržen razvoj podeželja, ki temelji na razvoju endogenih potencialov lokalnega okolja.
6. Prenos znanja in inovacij, skrb za okolje in podnebne spremembe so horizontalni cilji vseh pet prednostnih področij ukrepanja.

ZRSVN

PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA 2014-2020

Ukrep KOPOP obsega **19 operacij**

POLJEDELSTVO IN
ZELENJADARSTVO

HMELJARSTVO

SADJARSTVO

VINOGRADNIŠTVO

TRAJNO TRAVINJE
I in II

VODNI VIRI

GENSKI VIRI

NARAVOVARSTVENO
POMEMBNI TRAVNIKI

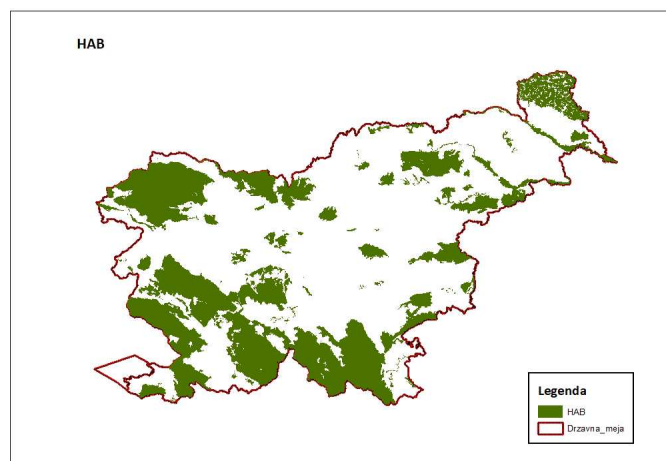
- ✓ Posebni traviščni habitati (HAB_KOS)
- ✓ Traviščni habitati metuljev (MET_KOS)
- ✓ Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (VTR_KOS)
- ✓ Steljniki (STE_KOS)

KRAJINA

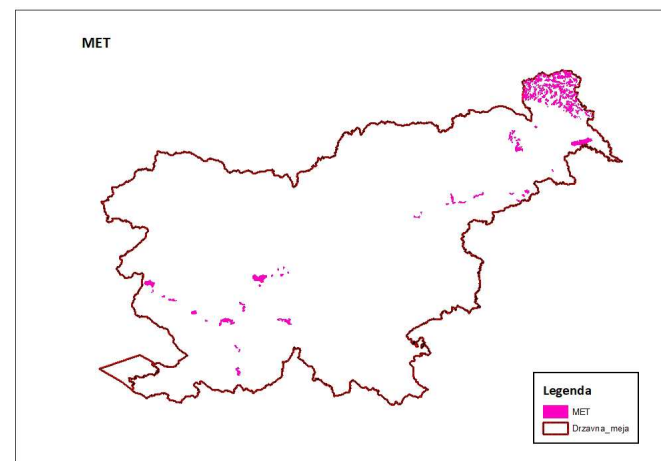
- ✓ Strmi travniki (KRA_S50)
- ✓ Grbinasti travniki (KRA_GRB)
- ✓ Reja na območju velikih zveri (KRA_OGRM, KRA_VARPA, KRA_VARPP)
- ✓ Planinska paša (KRA_CRED, KRA_PAST)
- ✓ Visokodebelni travniški sadovnjaki (KRA_VTSA)
- ✓ Ohranjanje mejic (KRA_MEJ)

NARAVOVARSTVENO POMEMBNI TRAVNIKI

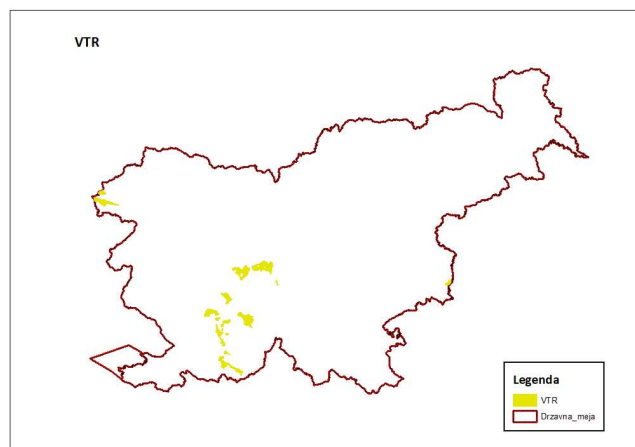
Posebni traviščni habitati - HAB

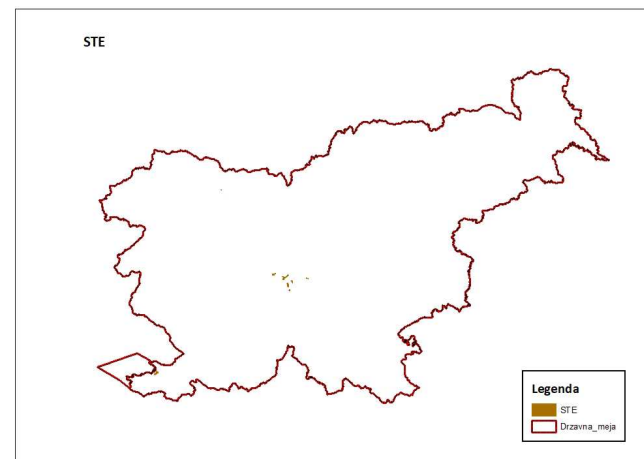
Traviščni habitati metuljev - MET

Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov - VTR

Steljniki - STE

ZRSVN

POSEBNI TRAVIŠČNI HABITATI (HAB)

Ciljne vrste in habitatni tipi:

- rastline: **7 vrst**
- habitatni tipi: **8 vrst**
- ptice: **20 vrst**
- metulji: **4 vrste**
- dvoživke: **3 vrste**
- kačji pastirji: **2 vrsti**
- mahovi: **1 vrsta**
- polži: **1 vrsta**

CILJI, ki jih s to zahtevo zasledujemo:

- Omogočiti vrstam in habitatnim tipom nemoten življenjski cikel (cvetenje, semenenje, ...).
- Ohranjati naravarstveno "kvaliteto" življenjskega prostora.
- Ohranjati ugodno stanje prisotnih vrst in habitatnih tipov.

ZRSVN

POSEBNI TRAVIŠČNI HABITATI (HAB)

- Košnja/paša ni dovoljena do 30.5./1.6./10.6./20.6/30.6. (HAB_KOS)
- Gnojenje samo z organskimi gnojili v omejeni količini (HAB_ORGG1)

**OBVEZNI
ZAHTEVI**

- Spravilo mrve s travinja (HAB_MRVA)
- Za GERKe, ki so večji od 0,3 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10% površine travnika (HAB_NPAS)

**IZBIRNI
ZAHTEVI**

ZRSVN

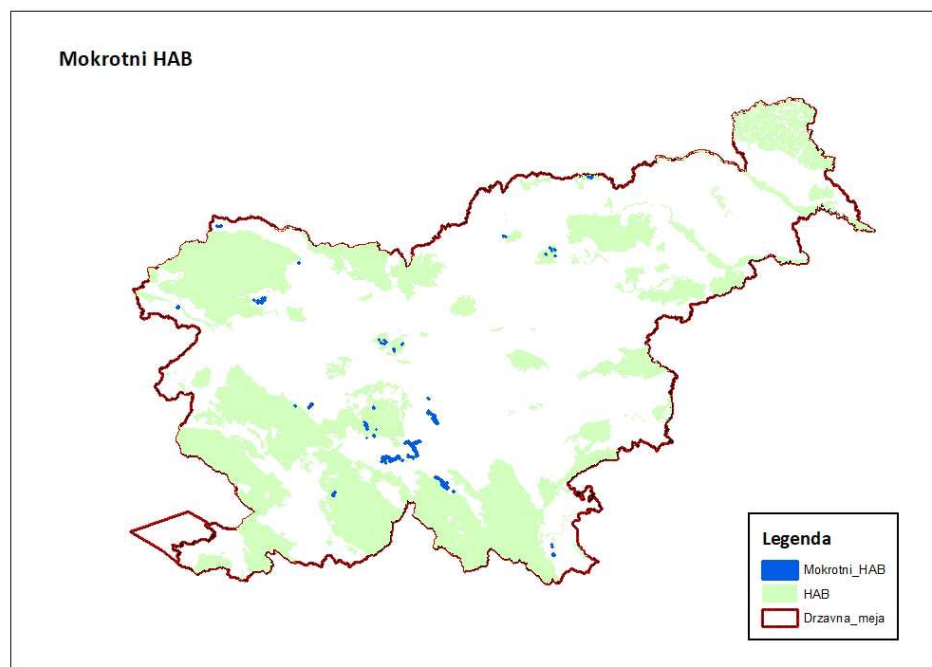
MOKROTNİ TRAVIŠČNI HABITATI (HABM)

- Košnja/paša ni dovoljena do 30.6. (HABM_KOS)
- Gnojenje samo z organskimi gnojili v omejeni količini (HAB_ORGG1) oz. brez (HAB_ORGG2)

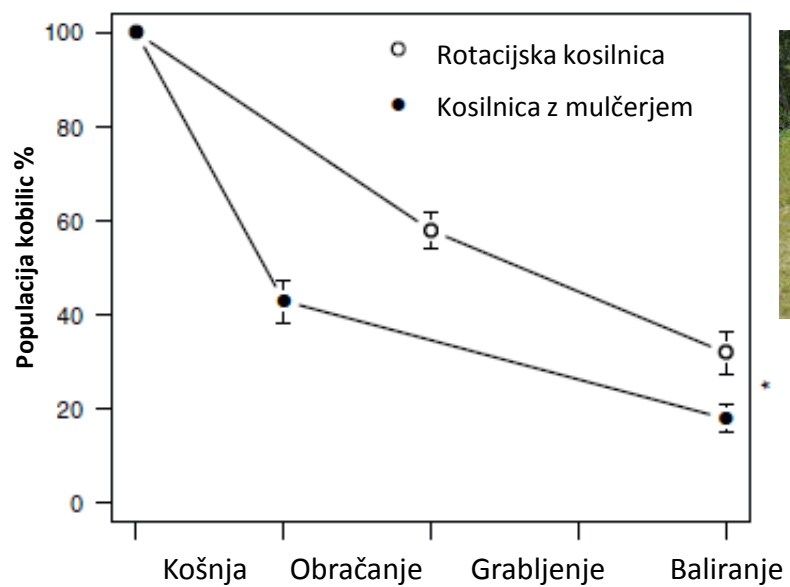
OBVEZNI
ZAHTEVI

- Spravilo mrve s travinja (HAB_MRVA)
- Za GERKe, ki so večji od 0,3 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10% površine travnika (HAB_NPAS)

IZBIRNI
ZAHTEVI

SPRAVILO MRVE S TRAVINJA (HAB_MRVA)

(Humbert & sod. 2010)

ZRSVN

HABITATI PTIC VLAŽNIH EKSTENZIVNIH TRAVNIKOV (VTR)

Ciljne vrste in habitatni tipi:

- kosec (*Crex crex*)
- repaljščica (*Saxicola rubetra*)
- grahasta tukalica (*Porzana porzana*)
- mala tukalica (*Porzana parva*)

CILJI, ki jih s to zahtevo zasledujemo:

- Omogočiti vrstam nemoten življenjski cikel (možnost speljave mladičev).
- Ohranjati naravarsveno "kvaliteto" življenjskega prostora (ustrezen življenjski prostor).

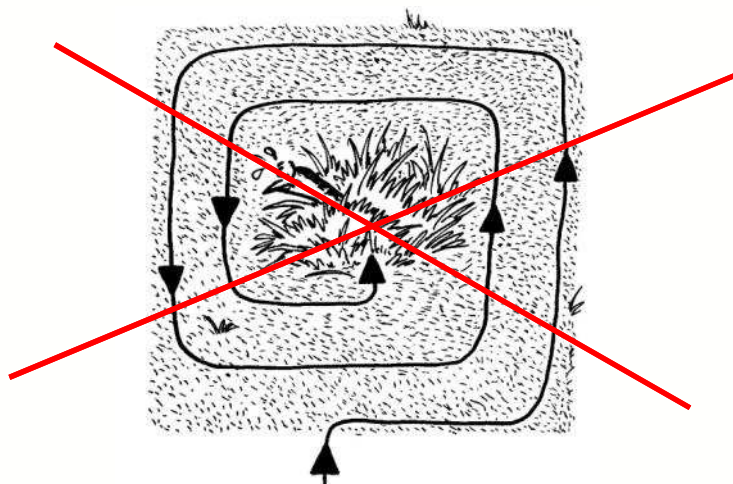
HABITATI PTIC VLAŽNIH EKSTENZIVNIH TRAVNIKOV (VTR)

- Košnja/paša ni dovoljena pred 1.8. Velja tudi popolna prepoved gnojenja, paše in obvezna košnja od enega roba travnika proti drugemu oz. od sredine travnika navzven (VTR_KOS)

OBVEZNA
ZAHTEVA

- Za GERKe, ki so večji od 0,3 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10% površine travnika (VTR_NPAS)

IZBIRNA
ZAHTEVA

ZRSVN

TRAVIŠČNI HABITATI METULJEV (MET)

Ciljni vrsti:

- Temni mravljiščar (*Maculinea nausithous*)
- Strašničin mravljiščar (*Maculinea teleius*)

CILJI, ki jih s to zahtevo zasledujemo:

- Omogočiti vrstama nemoten življenjski cikel (možnost odlaganja jajčec, dostopnost hranilnih rastlin).
- Ohranjati naravarsveno "kvaliteto" življenjskega prostora (ustrezen življenjski prostor).

ZRSVN

TRAVIŠČNI HABITATI METULJEV (MET)

- Košnja/paša ni dovoljena med 15.6. in 15.9. in popolna prepoved gnojenja (MET_KOS)
- Za GERKe, ki so večji od 0,3 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10% površine travnika (MET_NPAS)

OBVEZNI
ZAHTEVI

- Spravilo mrve s travinja (MET_MRVA)

IZBIRNI
ZAHTEVI

Temni mravljiščar
(*Maculinea nausithous*)

RAZVOJNI KROG METULJEV MRAVLJIŠČARJEV

Strašničin mravljiščar
(*Maculinea teleius*)

ZRSVN

JULIJ
AVGUST

ZRSVN

AVGUST

ZRSVN

SEPTEMBER
APRIL

OCTOBER

NOVEMBER

DECEMBER

ZRSVN

MAJ

JUNIJ

ZRSVN

STELJNIKI (STE)

Ciljne vrste in habitatni tipi:

- barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*)
- čapljica (*Ixobrychus minutus*)
- čopasta čaplja (*Ardeola ralloides*)
- kačar (*Circaetus gallicus*)
- mala bela čaplja (*Ergetta garzetta*)

CILJI, ki jih s to zahtevo zasledujemo:

- Omogočiti vrstam nemoten življenjski cikel.
- Ohranjati naravarstveno "kvaliteto" življenjskega prostora (ustrezen življenjski prostor).

ZRSVN

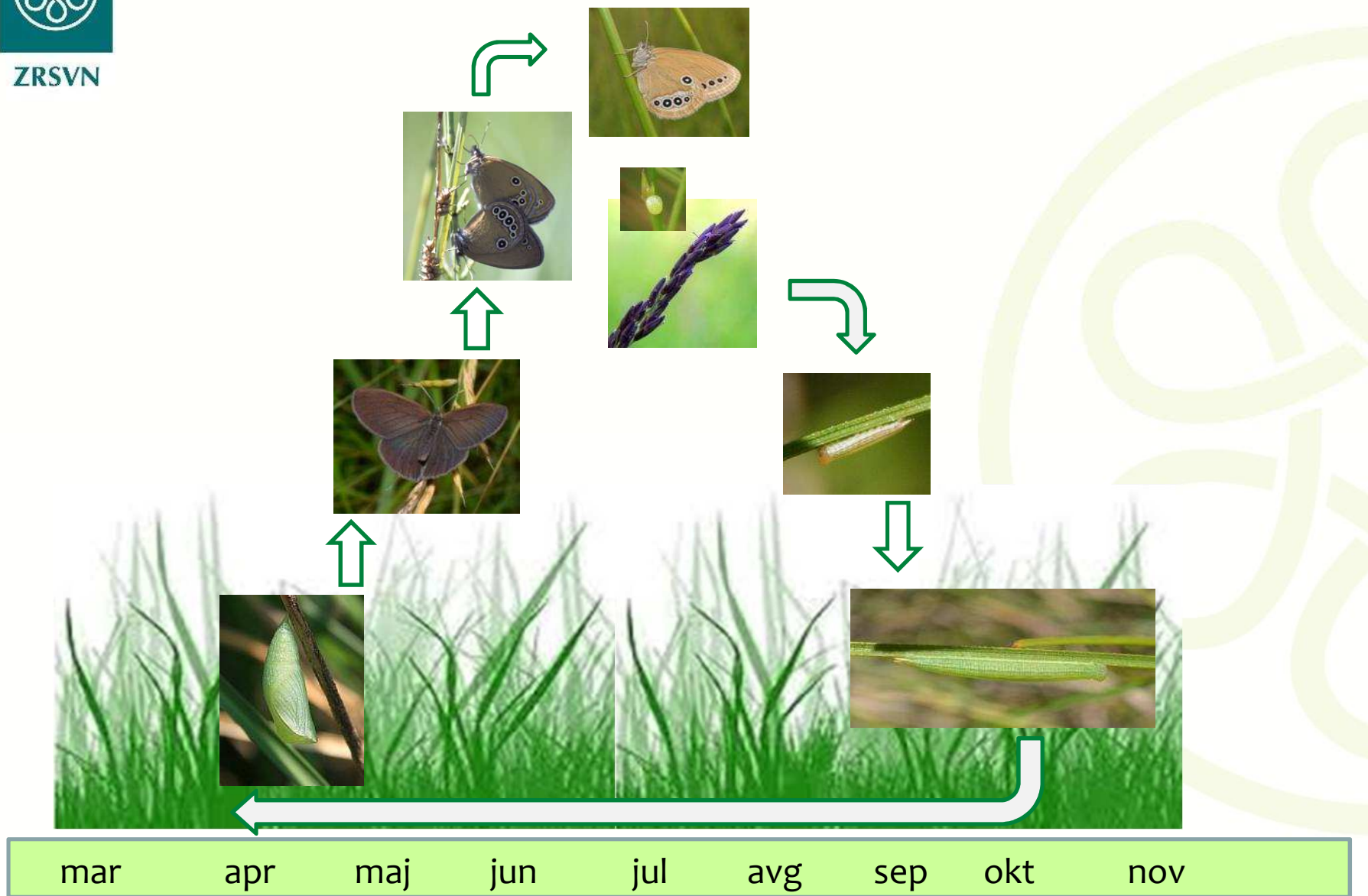
STELJNIKI (STE)

- Košnja ni dovoljena pred 1. avgustom tekočega leta.
- Košnja se izvaja mozaično in sicer se vsako leto lahko pokosi del (od 40 do 60 odstotkov) površine travnika.
- Gnojenje, mulčenje in paša so prepovedani celo leto.
- Obvezno je spravilo travinja.
- Nasipavanje travnikov ni dovoljeno.
- Zatravljanje oziroma dosejevanje travnikov s komercialnimi travnimi in drugimi mešanicami ni dovoljeno.

**OBVEZNE
ZAHTEVE**

RAZVOJNI KROG BARJANSKEGA OKARČKA

OPERACIJE KOPOP ZA OHRANJANJE KRAJINE

OHRANJANJE MEJIC

CILJ:

- Ohranjanje obstoječih mejic in njihove zveznosti.

- Dolžine mejice ni dovoljeno zmanjševati.
- Mejico je treba obrezovati in redčiti vsako drugo leto.
- Redčenje mejice je treba izvesti tako, da **se ne prekine zveznost** njene krošnje.

**OBVEZNE
ZAHTEV**

ZRSVN

KAKŠNE VLOGE OPRAVLJAJO MEJICE?

SOCIALNO-ZGODOVINSKI VIDIK

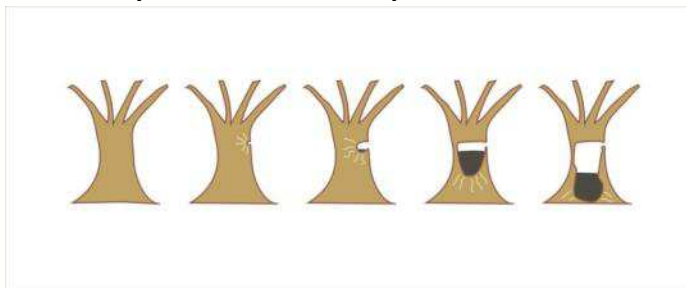
- Služijo za razmejevanje med parcelami (lastnikoma)

KRAJINSKI VIDIK

- Ohranjajo mozaično strukturo krajine
- Ohranjajo estetski vidik krajine

NARAVOVARSTVENI VIDIK

- So gnezditveni in prehranjevalni habitat za številne vrste
- So pribežališča in zatočišča za številne vrste
- So migracijski koridorji, ki povezujejo različne habitate v krajini
- So lahko pomembna spreletna mesta (zlasti za ptice)

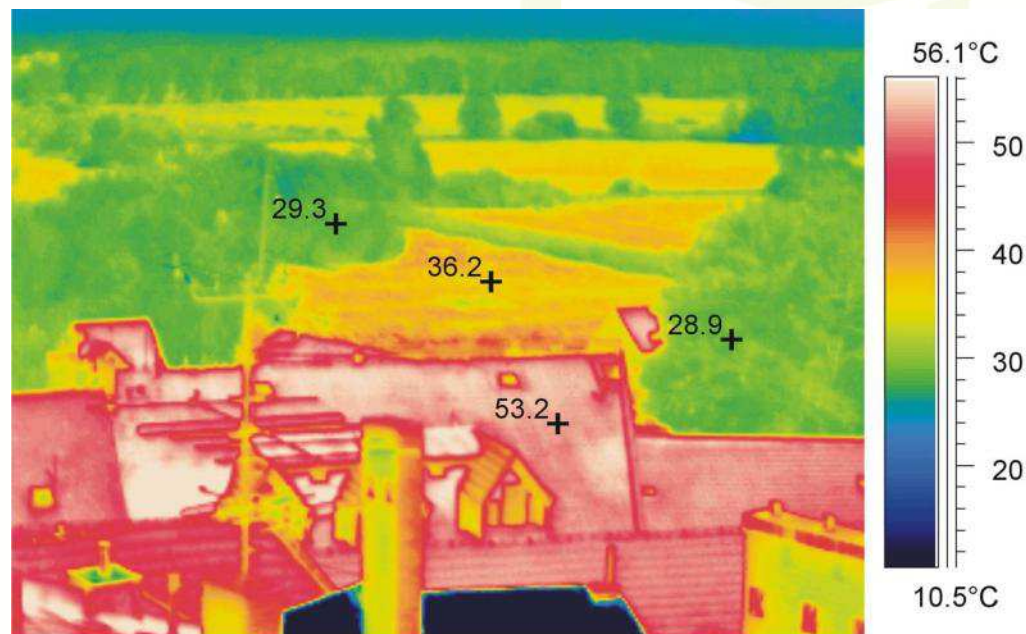

ZRSVN

KAKŠNE VLOGE OPRAVLJAJO MEJICE?

OKOLJSKI VIDIK

- Zmanjšujejo spiranje hranil in pesticidov
- Zmanjšujejo ogljični odtis
- Blažijo negativne vplive podnebnih sprememb

ZRSVN

KAKŠNE VLOGE OPRAVLJAJO MEJICE?

EKONOMSKI VIDIK

- Surovina za kurjavo (drva)
- Naravna bariera za divjad (manj povozov divjadi)

KMETIJSKI VIDIK

- Ščitijo tla pred vetrno in vodno erozijo
- Ščitijo posevke pred vremenskimi ujmami
- Zavirajo širjenje škodljivcev
- Blažijo negativne vplive suše (zmanjšujejo izgubo vode)
- Nudijo zaščito pašnim živalim (senco) v poletnem času
- Delujejo kot naravna bariera za divje živali
- So vir energije (lesna biomasa)

OPERACIJE KOPOP ZA OHRANJANJE KRAJINE

REJA DOMAČIH ŽIVALI NA OBMOČJU POJAVLJANJA VELIKIH ZVERI

CILJ:

- Ohranjanje ugodnega stanja populacij velikih zveri
- Sobivanje z domačimi živalmi in preprečevanje škod

Operacija se izvaja na tri načine:

- **KRA_OGRM**: Varovanje črede z visokimi premičnimi varovalnimi elektromrežami
- **KRA_VARPA**: Varovanje črede ob prisotnosti pastirja
- **KRA_VARPP**: Varovanje črede s pastirskimi psi

ZRSVN

OPERACIJE KOPOP ZA OHRANJANJE KRAJINE

REJA DOMAČIH ŽIVALI NA OBMOČJU POJAVLJANJA VELIKIH ZVERI

KRA_OGRM:

- Ograja mora biti zgrajena iz visokih elektromrež, višine vsaj 160 centimetrov in pod električnim tokom (minimalno 5 kV) ves čas.
- Zjutraj je treba živali spustiti iz nočne ograje, zvečer pa jih ponovno zbrati na pašniku in zapreti v ogrado.
- Ograja iz varovalnih elektromrež se lahko uporablja tudi kot dnevna ograja.
- Ograjo je treba premestiti vsakokrat, ko sta travna ruša in zemljišče pogažena.

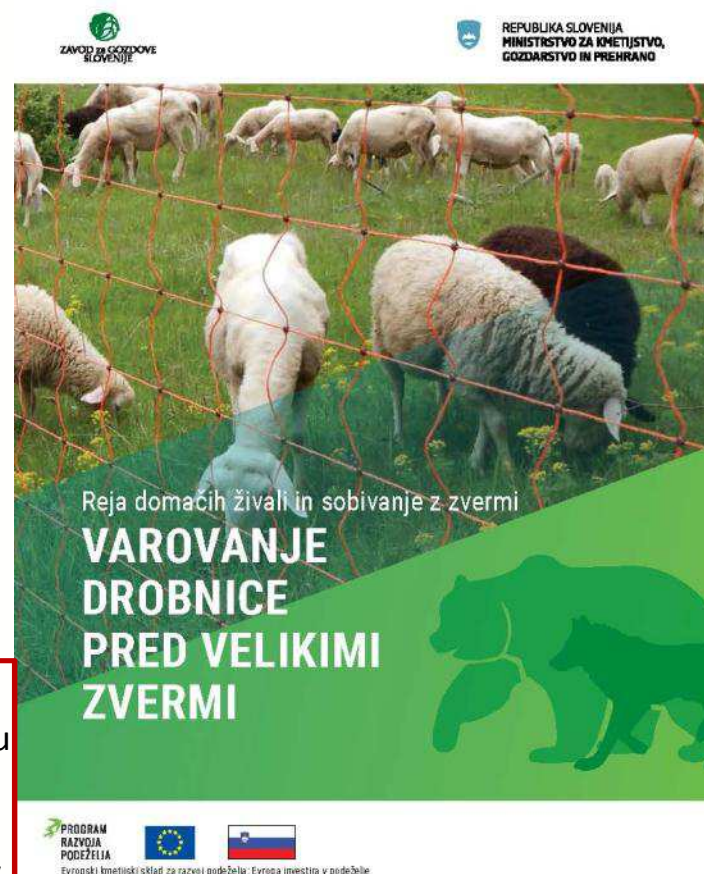
KRA_VARPA :

- Površine morajo biti pasene.
- Živali se čez noč zapre v hlev.

OBVEZNE ZAHTEVE

KRA_VARPP:

- Varovanje se izvaja z najmanj tremi pastirskimi psi v ograjenem pašniku
- Pastirski psi ne potrebujejo prisotnosti pastirja, omogočeno jim mora biti prosto gibanje brez priveza.
- Psi morajo biti stalno prisotni ob čredi, znotraj ograjenega pašnika ali v hlevu.

ZRSVN

OPERACIJE KOPOP ZA OHRANJANJE KRAJINE

TRAVNIŠKI SADOVNJAKI

CILJI:

- Ohranjanje travniških sadovnjakov.

- Zatravljenost sadovnjakov z negovano ledino.
- Kosna ali pašna raba zatravljenih površin (tudi pod krošnjami dreves).
- Nega dreves in obnova nasadov.
- Če se drevo posuši ali odmre, pri dopolnjevanju praznih mest ni dovoljeno uporabljati šibko rastočih podlag.
- Oživitvena rez mora biti opravljena v prvem ali drugem letu trajanja obveznosti.
- Gostota dreves najmanj 50 do 200 dreves na ha.

**OBVEZNE
ZAHTEVE**

ZRSVN

OPERACIJE KOPOP ZA OHRANJANJE KRAJINE

PLANINSKA PAŠA

CILJI:

- Ohranjanje krajinske pestrosti planin in ohranjanje tradicionalne rabe planin.

Operacija se izvaja na dva načina:

KRA_CRED: Paša po čredinkah na planini

KRA_PAST: Planinska paša s pastirjem.

ZRSVN

OPERACIJE KOPOP ZA OHRANJANJE KRAJINE

PLANINSKA PAŠA

KRA_CRED

- Paša na planinah se mora **izvajati po čredinkah**, ki so lahko ograjene, ali pa se za te namene uporabijo naravne omejitve na planini.
- Minimalno število čredink sta dve čredinki.
- Živali se morajo na planini pasti **najmanj 80 dni letno** na minimalno pet ha travnatih površin v rabi.
- Uporabljajo se lahko samo fitofarmacevtska sredstva in drugi pripravki za varstvo rastlin, ki so dovoljeni v ekološki pridelavi, v skladu s prilogo II Uredbe 889/2008/ES.
- Dovoljen je samo nakup krmnih mešanic in žit.

OBVEZNE
ZAHTEVE

KRA_PAST

- Živali se morajo na planini pasti **najmanj 80 dni letno** na minimalno petih ha travnatih površin v rabi.
- Uporabljajo se lahko samo fitofarmacevtska sredstva in drugi pripravki za varstvo rastlin, ki so dovoljeni v ekološki pridelavi, v skladu s prilogo II Uredbe 889/2008/ES.
- Dovoljen je samo nakup krmnih mešanic in žit.
- **Prisotnost pastirja ali pastirjev na planini obvezna.**
- En pastir na planini skrbi za največ 50 GVŽ.

OBVEZNE
ZAHTEVE

ZRSVN

OPERACIJE KOPOP ZA OHRANJANJE KRAJINE

STRMI TRAVNIKI

CILJI:

- Ohranjanje strmih travnikov.

- Obvezna najmanj enkratna košnja (ročno ali s specialno mehanizacijo) in spravilo (ročno ali s specialno mehanizacijo).
- Uporaba mineralnih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev ni dovoljena.
- Paša živali ni dovoljena.

OBVEZNE
ZAHTEVE

ZRSVN

OPERACIJE KOPOP ZA OHRANJANJE KRAJINE

GRBINASTI TRAVNIKI

CILJI:

- Ohranjanje grbinastih travnikov.

- Obvezna je najmanj enkratna ročna košnja in spravilo.
- Uporaba mineralnih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev ni dovoljena.
- Paša živali ni dovoljena.

OBVEZNE
ZAHTEVE

ZRSVN

HVALA ZA POZORNOST!

